

УДК 656.2

Ю. А. Бердниченко

О. А. Горецький

О. С. Денисенко

ТРАНЗИТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

У статті подано аналіз чинників, що впливають на динаміку та прогноз транзитних перевезень вантажів залізницями України. Виявлено основні причини зниження транзиту.

В статті представлено аналіз факторів, впливаючих на динаміку і прогноз транзитних перевезень грузів залізницями України. Виявлені основні причини зниження транзиту.

This paper presents an analysis of the factors affecting the dynamics and prediction of transit transport of goods by rail Ukraine. The basic causes for the decline of transit.

Ключові слова: транзит вантажів, залізниця України, інформаційне забезпечення, транспортні коридори, вантажопотік.

Україна за своїм транзитним потенціалом займає перше місце в Європі і третє в Євразії, тому особлива значимість приділяється розробці та проведенню ефективної транспортної політики. Вигідне географічне положення України на шляху міжнародних вантажопотоків, наявність розвинутої транспортної мережі, а також незамерзаючих чорноморських портів визначають транзитний потенціал та формують ключову роль у забезпеченні міждержавних транспортно-економічних зв'язків. Через Україну проходять чотири з десяти міжнародних транспортних коридорів: № 3, № 5, № 7 «Балтійське море – Чорне море», № 10 TRASECA «Європа – Кавказ – Азія». В перевезеннях вантажів серед усіх видів транспорту (крім трубопровідного) залізничний посідає провідне місце і забезпечує понад 80% від загального вантажообігу.

Незважаючи на таке зручне географічне положення, у 2013 р. частка транзиту в загальній структурі перевезень вантажів українськими залізницями становить біля 8%. Структура обсягів перевезень вантажів наведена на рис. 1. Хоча лише за скромними підрахунками залізницями України можна транспортувати до 100 млн тонн транзитних вантажів на рік. При цьому, починаючи з 2012 р., спостерігається суттєве падіння обсягів транзитних вантажопотоків та зміна маршрутів прямування вантажів, спричинені як світовою фінансово-економічною кризою, так і посиленням міжгалузевої та міждержавної конкуренції за транзитні вантажопотоки.

© Бердниченко Ю. А., Горецький О. А., Денисенко О. С., 2013

ОРГАНІЗАЦІЯ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

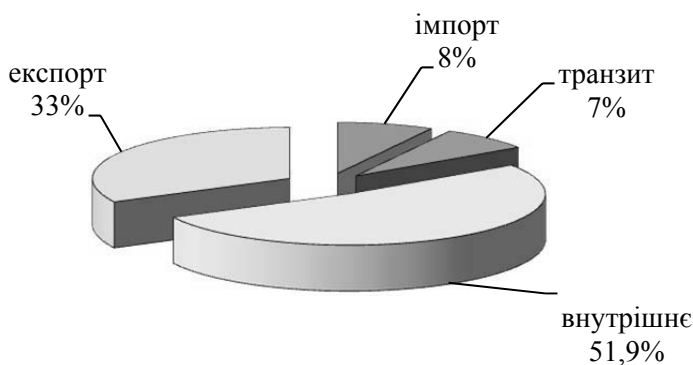

Рис. 1. Структура обсягів перевезень вантажів за видами сполучень

Динаміка обсягів перевезень за 2009-2013 роки наведена на рис. 2.

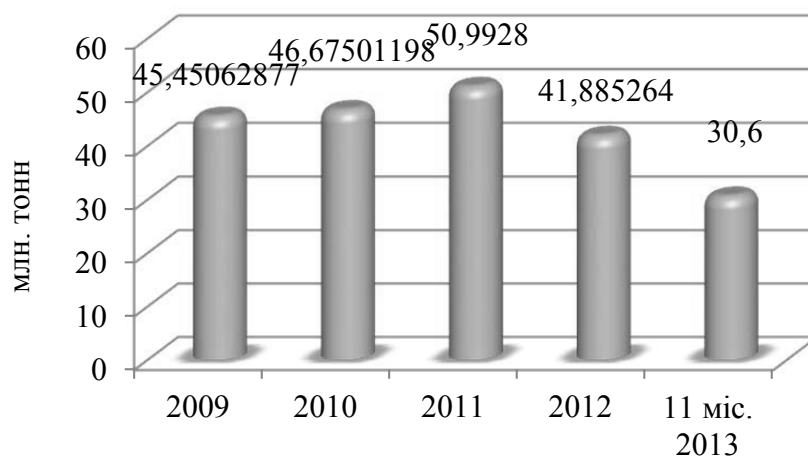

Рис. 2. Динаміка обсягів перевезень транзитних вантажів за 2009 – 2013 роки

Основні причини зниження транзиту є об'єктивними, а саме:

– розвиток транспортної інфраструктури країн-конкурентів (стратегією розвитку морської портової інфраструктури Російської Федерації до 2030 р. передбачено збільшення обсягів перевалки вантажів через російські порти на 84%, а це на сьогоднішній день 65,1% українського транзиту);

– зміна ринкової ситуації для окремих вантажів, яка характеризується стагнацією ринку та невідповідністю попиту та пропозиції (руда, хіміїндобрива, вугілля, чорні метали);

– економічна та політична криза в окремих країнах Європи, Азії та Північної Африки, де знаходяться ринки збуту чорних металів, вугілля, хіміїндобрив, хімікатів;

– надання пріоритетів членам Митного Союзу Росії, Білорусі та Казахстану (біля 90% транзитного вантажопотоку формується у цих країнах).

ОРГАНІЗАЦІЯ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

З огляду на викладене, важливим є питання розробки заходів щодо запобігання подальшому падінню транзиту та можливості залучення додаткових вантажопотоків шляхом встановлення конкурентоспроможної тарифної політики, удосконалення нормативної бази, зокрема у частині спрощення процедури прийняття вантажів до перевезення та перетину кордону, покращення транспортного сервісу, прискорення термінів доставки вантажів тощо.

Також треба враховувати сучасні технології обробки інформації при перетині кордону та впровадження електронних документів. На прикордонних передавальних станціях впроваджено комплекс автоматизованих систем для обробки даних перевізних документів, обміну інформацією між робочими місцями працівників залізниці. Структура системи наведена на рис. 3.

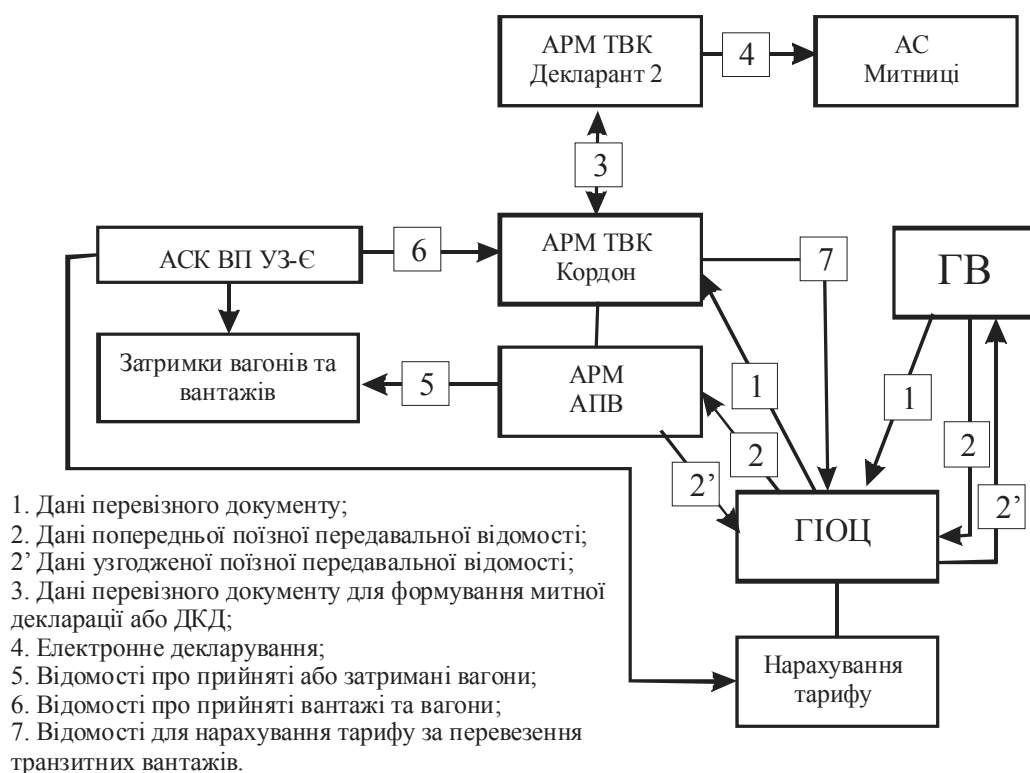

Рис. 3. Структура функціонування прикордонної системи

Наразі актуальні питання взаємодії автоматизованих систем митниці та залізниці, а це потребує внесення змін в нормативну базу та існуючу технологію обробки документів, вагонів та вантажів. Залишається необхідним створення комплексного інформаційного забезпечення транзитних перевезень шляхом створення інформаційної взаємодії з митними органами. Це і спрощення процедур митного оформлення за електронною накладною, і надання дозволу в електронному вигляді митниці на видачу вантажів у портах тощо.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Проведення технологічних заходів, створення спільних інформаційних баз суттєво вплине на якість обробки транзитних перевезень. Однак визначальною для збільшення транзиту, крім залучення нових потоків, є ефективна тарифна політика. Тому основну увагу слід приділити запровадженню ефективної виваженої тарифної політики залізниць на ринку міжнародних вантажних перевезень, від якої великою мірою залежать як обсяги перевезення вантажів у міжнародному сполученні, так і доходи залізничного транспорту від транзитних вантажних перевезень. Під виваженою тарифною політикою мають на увазі необхідність встановлення на транспортні послуги конкурентоспроможних тарифів, які здатні контролювати частину транспортного ринку та забезпечувати одержання запланованого прибутку для вирішення оперативних та стратегічних завдань.

Особливості формування та проведення тарифної політики залізниць на ринку міжнародних вантажних перевезень в сучасних умовах господарювання полягають у необхідності забезпечення відтворювального процесу суб'єктів транспортного ринку, формування конкурентних переваг залізничного транспорту України, стимулювання ефективного попиту на транспортні послуги, забезпечення інвестиційної привабливості залізничної галузі, створення конкурентного середовища в сфері перевезень тощо, тобто вимагають сучасних підходів до ціноутворення на перевезення вантажів залізничним транспортом у міжнародному сполученні.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Мініна О. В.* Сучасний стан транзитної спроможності України в контексті євразійської інтеграції / О. В. Мініна // Вісник Чернігівського державного університету. Збірник. – Чернігів: ЦНТЕІ, 2010. – № 44. – С. 53 – 65.
2. *Петренко Е. А.* Проблемы развития международных железнодорожных коридоров Украины / Е. А. Петренко // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2010. – Вип. 22. – С. 142 – 149.
3. *Бойко О. В.* Сучасні тенденції розвитку ринку транзитних перевезень в Україні / О. В. Бойко // Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». – 2012. – № 2. – С. 17 – 23.